

Dienstorder MOW/AWV/2016/1 d.d. 8 januari 2016	AGENTSCHAP WEGEN & VERKEER
Titel:	Oversteekvoorzieningen ter hoogte van tramsporen
Voorgesteld door: (stuurgroep)	Stuurgroep Verkeer en Mobiliteit
Kenniscluster:	4.3.2. Specifieke inrichtingen voor verkeersveiligheid 4.4.1. Voetgangers verkeer 4.4.2. Fietsers en motorrijders 4.4.6. Gemeenschappelijk transport 4.5.2. Gewestwegen 4.5.5. Kruispunten vormgeving 4.5.6. Dimensionering van de weg 4.5.7. Voorzieningen voor openbaar vervoer
Doelgroep: Verspreiding:	Extern
Vervangt dienstorder:	AWV 99/14 Voetgangersoversteken buiten verkeerslichten met tramsporen – Aanwijzingsbord.
Verwijst naar dienstorder:	MOW/AWV/2008/26 Aanleg en zichtbaarheid van verhoogde verkeerseilanden en rotondes. MOW/AWV/2011/06 Richtlijnen voor het aanbrengen van voetgangersoversteken.
Bijlagen:	Bijlage 1. Stappenplan Bijlage 2. Aanwijzingsbord voorrang tram Bijlage 3. Witte letters tram op rode achtergrond
Geldig vanaf:	

Toepassingsgebied

Alle principes vermeld in deze dienstorder gelden voor herinrichtingen of nieuwe infrastructuurprojecten.

Wettelijk kader

Diverse bepalingen in het verkeersreglement (K.B. van 1 december 1975) wijzen op de voorrang die spoorvoertuigen hebben die een openbare weg gebruiken of kruisen:

- Artikel 12.1 van het verkeersreglement bepaalt dat elke weggebruiker voorrang moet verlenen aan de spoorvoertuigen: daartoe moet hij zich zo snel mogelijk van de sporen verwijderen.
- Verder bepaalt artikel 20.4 van het verkeersreglement dat de bestuurder de overweg niet mag oprijden wanneer het verkeer zodanig belemmerd is dat hij waarschijnlijk op die overweg zou moeten stoppen.

Voor spoorvoertuigen die de openbare weg gebruiken geldt als principe dat zij niet onder de bepalingen van het verkeersreglement vallen (artikel 1 "Toepassingsgebied" van het verkeersreglement):

"Dit reglement geldt voor het verkeer op de openbare weg en het gebruik ervan, door voetgangers, voertuigen, trek-, last- of rijdieren en vee. Spoorvoertuigen die van de openbare weg gebruik maken, vallen niet onder de toepassing van dit reglement."

Artikel 27 van het Koninklijk Besluit van 15 september 1976 houdende reglement op de politie van het personenvervoer per tram, pre-metro, metro, autobus en autocar maakt hier evenwel expliciet een uitzondering voor met betrekking tot de verkeerslichten.

Dit geldt zowel voor de gewone verkeerslichten (in volle lens of in pijlvorm) (vermeld in artikel 61) als voor de bijzondere verkeerslichten voor het regelen van het verkeer van voertuigen van geregelde diensten voor gemeenschappelijk vervoer (art 62ter verkeersreglement)

Anderzijds is expliciet bepaald in het verkeersreglement dat voetgangers die zich op oversteekplaatsen bevinden, of op het punt staan zich er op te begeven voorrang hebben ten opzichte van de bestuurders die deze oversteekplaats naderen.

In het licht van voormelde bepaling van artikel 1 van het verkeersreglement geldt deze voorrang evenwel niet ten opzichte van bestuurders van spoorvoertuigen.

In de praktijk is dit door de voetganger niet altijd duidelijk geweten, of kan dit als verwarrend overkomen zeker indien hij zich zou bevinden op een gemarkeerde voetgangersoversteek. Omwille hiervan mag een oversteekmarkering voor voetgangers buiten verkeerslichten geregelde kruispunten ter hoogte van de trambedding niet aangebracht worden of moet zij minstens hier onderbroken worden, behoudens indien de trambedding deel uitmaakt van de rijbaan.

Daarnaast is het van het grootste belang om oversteekvoorzieningen zo uniform mogelijk te ontwerpen en om de nodige begeleidende maatregelen te voorzien om de veiligheid van de zwakke weggebruikers ter hoogte van deze oversteken te garanderen.

STAPPENPLAN

Voorliggend dienstorder beschrijft een te volgen stappenplan voor het bepalen van de uitrusting en inrichting ter hoogte van oversteekvoorzieningen voor fietsers en/of voetgangers over tramsporen. Het stappenplan wordt schematisch weergegeven in bijlage 1.

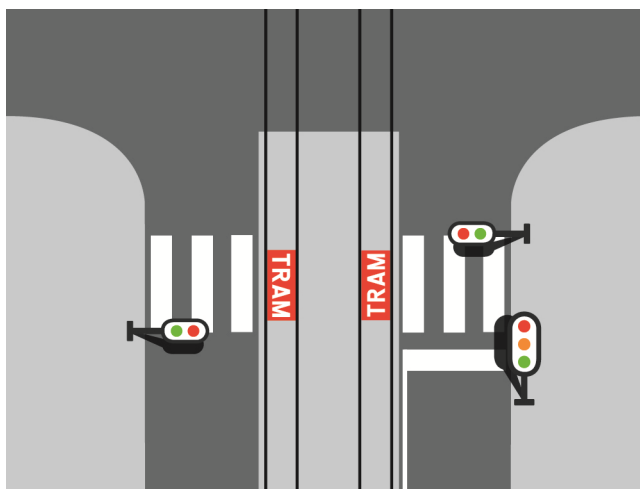
STAP 1. CONFLICTVRIJ MAKEN

De eerste en belangrijkste vraag die moet gesteld worden bij het aanbrengen of evalueren van oversteeken voor zwakke weggebruikers over de tramsporen is of het conflict tussen de tram en de zwakke weggebruiker niet verwijderd kan worden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een conflictvrije verkeers(lichten)regeling (op kruispunten), de oversteek ongelijkvloers te maken, slagbomen te installeren, de oversteek te verwijderen... In geval de oversteek door middel van verkeerslichten wordt geregeld, moet de regeling tussen de zwakke weggebruiker en de tram bijgevolg altijd conflictvrij uitgevoerd worden.

Indien een oversteek verwijderd wordt, dient men erop te letten dat de oversteekbaarheid echter toch gegarandeerd blijft. Een oversteek zal daarom vaak op een andere nabije locatie moeten ingeplant worden. Richtlijnen hieromtrent zijn terug te vinden in het [Vademecum Voetgangersvoorzieningen](#), het [Vademecum Fietsvoorzieningen](#) en het dienstorder [MOW/AWV/2011/06 Richtlijnen voor het aanbrengen van voetgangersoversteeken](#).

Bovendien kan het wensbaar zijn om het oversteeken op bepaalde locaties fysiek te verhinderen. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbrengen van hekkens, struiken...

Noot: Ook wanneer de oversteek conflictvrij is, kan geen oversteek over de BOB aangebracht worden. Om voetgangers toch enige geleiding te geven en hen te attenderen op de aanwezigheid van de tram, wordt de oversteek uitgevoerd zoals aangegeven op figuur 1. Er worden geen borden "voorrang Tram" geplaatst, maar het woord "tram" kan wel op een rode achtergrond aangebracht worden tussen de tramsporen (zie verder). Het zebrapad loopt niet door over de tramsporen.

Figuur 1. Oversteek ter hoogte van VRI-geregeld kruispunt.

STAP 2. ZICHTAFSTAND VOLDOENDE?

Indien de oversteek niet conflictvrij kan gemaakt worden, dienen we ons af te vragen of de zichtafstand van de trambestuurder naar de oversteek en de zichtafstand van de overstekende weggebruiker naar de aankomende tram (dus in beide richtingen), voldoende groot is. De nodige zichtafstanden zijn in functie van de gereden snelheid van de tram en zijn terug te vinden in de beslissingsboom. De zichtafstanden zijn gebaseerd op de stopafstand van de tram.

Indien de zichtafstand niet voldoende is, moet in eerste plaats gekeken worden of zicht belemmerende elementen (zoals bijvoorbeeld bomen, struiken, verkeersborden, elektriciteitskasten, reclamepanelen...) kunnen verwijderd worden om zo toch de benodigde zichtafstanden te kunnen verkrijgen.

Wanneer na het verwijderen van zicht belemmerende elementen de zichtafstand nog altijd niet gegarandeerd kan worden, dient teruggekeerd te worden naar stap 1.

Dit betekent concreet dat indien de zichtafstand onvoldoende is en de oversteek niet conflictvrij kan uitgevoerd worden er op deze plaats geen oversteekvoorziening over de tramsporen kan worden voorzien of behouden.

STAP 3. VOLDOENDE OPSTELRUIMTE?

Wanneer de tramsporen buiten de rijbaan gelegen zijn, moeten voetgangers en fietsers, naast het voorzien van een voldoende grote zichtafstand, ook voldoende opstelruimte beschikbaar hebben vóór de oversteek. Deze ruimte is nodig om de zwakke weggebruiker een veilig rustpunt te geven tijdens de oversteek. Hier kunnen ze halt houden om de verkeerssituatie te overzien en om eventueel te wachten tot een voorbijkomende tram is gepasseerd. Onderstaande stappen worden overlopen:

- A) Is er voldoende ruimte voor de aanleg van een bajonet volgens de richtlijnen uit het dienstorder [MOW/AWV 2008/26 Aanleg en zichtbaarheid van verhoogde verkeerseilanden en rotondes](#)?
- B) Indien er niet voldoende ruimte is voor de aanleg van een bajonet:
Is er voldoende ruimte voor de aanleg van een schuine doorsteek volgens de richtlijnen uit het dienstorder [MOW/AWV 2008/26 Aanleg en zichtbaarheid van verhoogde verkeerseilanden en rotondes](#)?

Dit betekent concreet dat indien er onvoldoende opstelruimte is en de oversteek niet conflictvrij kan uitgevoerd worden er op deze plaats geen oversteekvoorziening over de tramsporen kan worden voorzien of behouden.

BEGELEIDENDE MAATREGELEN

Naast het voorzien van voldoende opstelruimte, moeten er begeleidende maatregelen aangebracht worden om de veiligheid van de zwakke weggebruiker te verhogen. Zo moet een oversteek buiten de verkeerslichten standaard uitgerust worden met het aanwijzingsbord “voorrang TRAM”.

Dit bord kan aangevuld worden met het woord “tram” in witte letters aangebracht op een rode achtergrond tussen of naast de tramsporen.

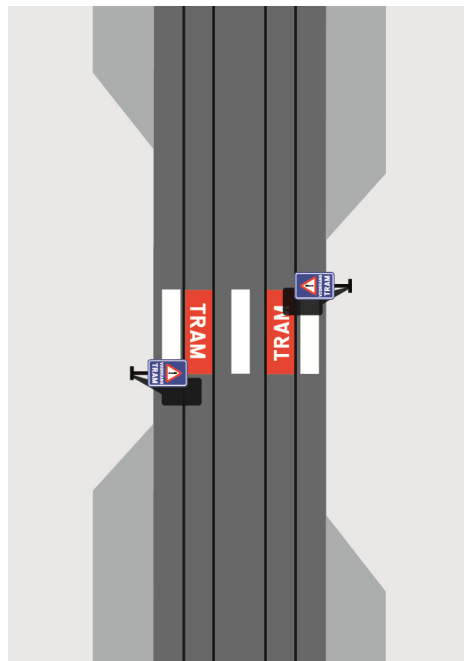
Bord voorrang tram [VERPLICHT]

Om de aandacht van de dwarsende voetganger of fietser te vestigen op het gevaar van de tram en diens voorrang, wordt standaard een bijkomende aanwijzingssignalisatie geplaatst ter hoogte van voetgangers- of fietsoversteken. Het aanwijzingsbord wordt weergegeven in bijlage 2. Dit aanwijzingsbord wordt altijd aangebracht, behalve indien de oversteek door middel van verkeerslichten is geregeld.

Tramsporen in rijbaan

Dit bord dient op het voetpad geplaatst te worden (zonder daar weliswaar een hindernis te vormen), rechts van de oversteek en evenwijdig met de as van de weg, op de normale veiligheidsafstand van de rand van de rijbaan en op een hoogte van 1,50m gemeten van de onderrand van het bord tot het niveau van het voetpad.

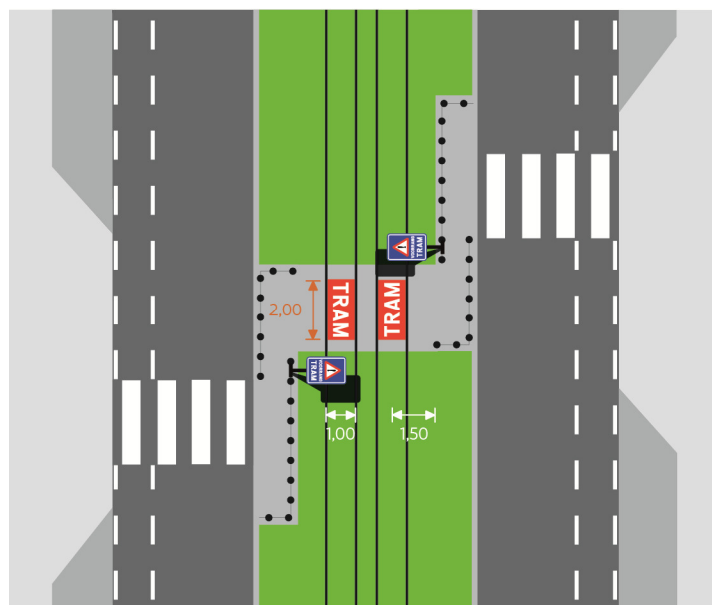
Tevens dient het bord dubbelzijdig uitgevoerd zodat het ook zichtbaar is vanaf de overkant van de weg.

Figuur 2. Tram in de rijbaan.

Tramsporen in eigen bedding

Bij wegen met tramsporen in eigen bedding dient de signalisatie geplaatst te worden op de bermen waar de dwarsende voetgangers halt kunnen houden vooraleer ze de trambedding dwarsen. De schikkingen worden weergegeven op onderstaande schets.

Figuur 3. Tramsporen in eigen bedding.

Witte letters tram op rode achtergrond [FACULTATIEF]

Om de aandacht van de zwakke weggebruikers nog eens extra te vestigen op de aanwezigheid van de tram en om de zwakke weggebruikers te begeleiden tijdens de overstek (zonder ze hierbij voorrang te geven) kan het woord "tram" in witte letters aangebracht worden op een rode achtergrond tussen of naast de tramsporen. Het materiaalgebruik hiervoor is vrij te kiezen. De afmetingen hiervan worden gegeven in bijlage 3.

Voorzieningen voor mensen met een visuele beperking [VERPLICHT]

Bij oversteken over tramsporen ter hoogte van VRI-geregelde kruispunten worden steeds voorzieningen voor mensen met een visuele beperking (drukknop voor mensen met een visuele beperking) aangebracht.

STAP 4. PCV/GBC

Wanneer er volgens voorgaand stappenplan geen overstekvoorziening kan aangelegd worden over de tramsporen, kan hier uitzonderlijk op afgeweken worden. Afwijkingen aan dit dienstorder dienen telkens gemotiveerd voorgelegd worden op de bevoegde Provinciale Commissie Verkeersveiligheid of Gemeentelijke BegeleidingsCommissie.

FINANCIERING

Een samenwerkingsovereenkomst dient te worden opgemaakt waarin per project de nodige afspraken worden geformuleerd. Voor die afspraken staan principiële bepalingen in artikel 13 van het uitvoeringsbesluit Exploitatie en Tarieven.

Het uitvoeringsbesluit Exploitatie en Tarieven (14 mei 2004), besluit bij het Decreet Personenvervoer over de Weg en de oprichting van de MORA, dd. 20 april 2001 bepaalt het volgende:

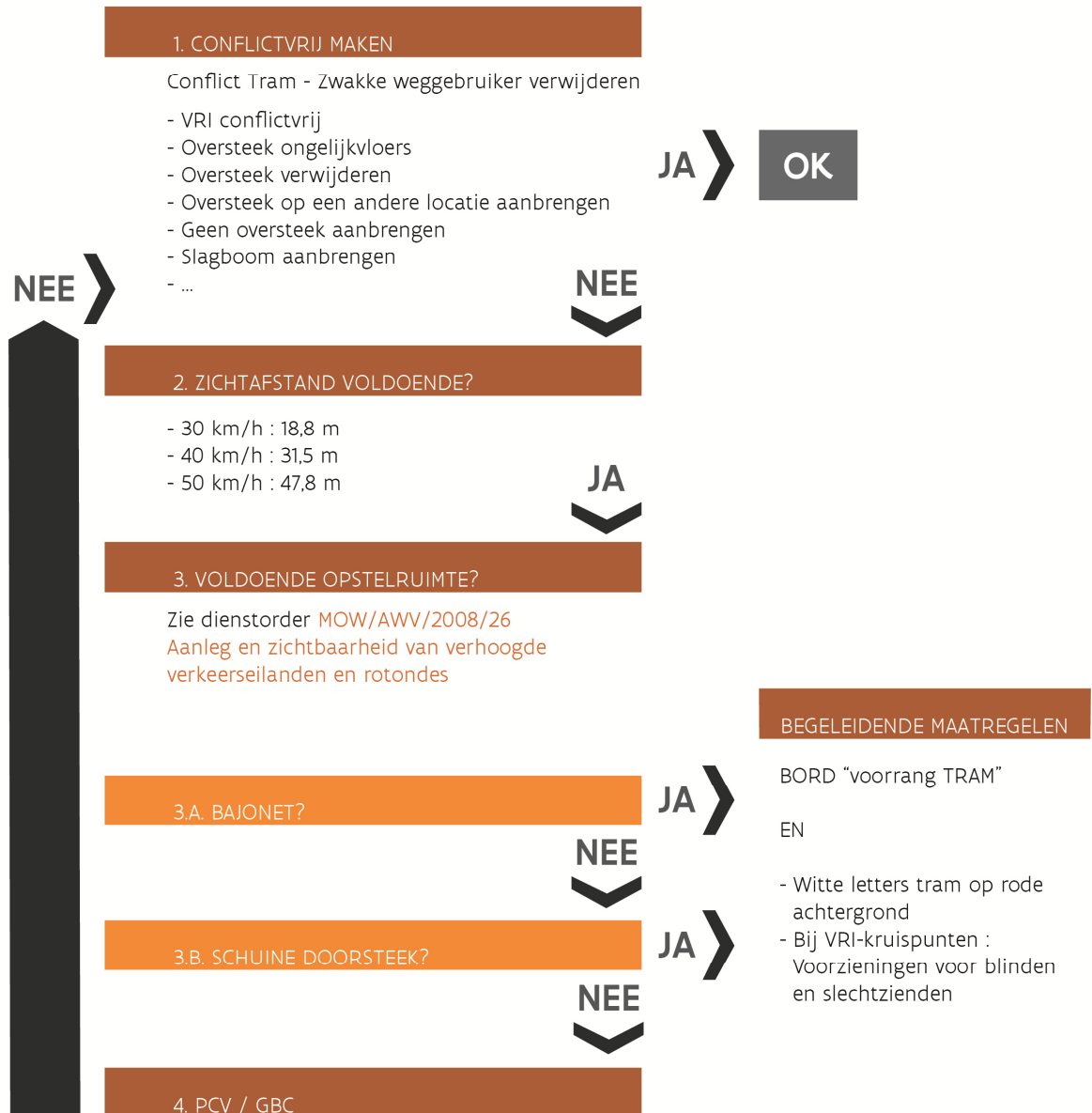
AFDELING 2 AANLEG EN ONDERHOUD VAN INFRASTRUCTUUR

Art. 13. *De aanleg en het onderhoud van de spoorbedding, de sporen, de spoortoestellen, de luchtleidingen en alle andere vaste installaties ten behoeve van de infrastructuurgebonden exploitatie van geregeld vervoer, komen ten laste van de VVM, tenzij de VVM hierover met de wegbeheerder andere afspraken maakt.*

Als het spoor gelegen is in bestrating van de openbare weg, is de VVM belast met de aanleg en het onderhoud van het gedeelte van de bestrating dat binnen de sporen van dezelfde rijrichting ligt en binnen een afstand van 60 cm aan de buitenzijde van elk spoor.

Ir. Tom Roelants
Administrateur-generaal

BIJLAGE 1. STAPPENPLAN

BIJLAGE 2. AANWIJZINGSBORD VOORRANG TRAM (in mm)

Breedte letters - Tussenafstanden	Lettertype	Kleur / Achtergrond	Breedte
A 5 1	360	wit / blauw	407
T 22 R 18 A 19 M 82 89 96 104	120 N	wit / blauw	431
V 8 O 13 O 14 R 12 R 10 A 10 N 14 G 52 45 45 48 48 52 45 45	65 N	wit / blauw	460

BIJLAGE 3. WITTE LETTERS TRAM OP RODE ACHTERGROND (in cm)

Breedte letters - Tussenafstanden	Lettertype	Kleur / Achtergrond	Breedte
T ₉₀ R ₇₅ A ₈₀ M ₈₀ 343 371 400 435	500 N	wit / rood	1794